

a nyolcvanas éveket. Személyes élmények, víziószerű elbeszélések idézik fel a szellemi és fizikai elnyomást, a feldolgozatlan múlt okozta sebeket. Zong Pu *Csigaház* című novellája megrázó látomásában az értelmiség dilemmáját boncolgatja: „Hajlandó vagy-e a koponyáddal bevilágítani a világot”, vagy élsz tovább a csigaházadban? Zhang Xianliang, Feng Jicai történeteiben kíméletlen őszinteséggel tárják fel a mindenkori diktatúrák legsúlyosabb hozadékát, a hallgatás és hazugság gyötrelmét. A kommunizmus hétköznapi Lin Xuelin és Chen Cun elbeszéléseiben jelennek meg: hogyan ideologizálja meg monoton életét egy biztosítótűgyári munkás, és miként bújik a tekintélyelv mögé egy hazugságon kapott álszakértő.

Az utolsó vonulatot olyan hírességek alkotják, mint a Nobel-díjas Gao Xingjian és Su Tong, akinek művei számtalan fordításban jelennek meg, illetve a filmszerű, több szemszöveget és idősíkot összekeverő, ritmusszerűen vágó Song Mu és Yu Hua. Írásaik a mai kínaiaknak legalább olyan idegenek, mint korábban a nyugati irodalom hatására születő művek, de szó sincs sablonszerűségről. Nehéz irányzatokba sorolni a kortárs írókat, ugyanis nem követnek trendeket, nem alkotnak iskolákat. Stílusuk sokszor teljesen elveszíti nemzeti jellegét, az írók akár a világ el-

lenkező csücskében is születhettek volna.

A kötetet letéve jóleső érzés rádőbbsen, hogy jóllehet egy messzi nemzet szerzőitől olvasunk, mégis gyakran ugyanazt érezzük, ugyanazokra a kérdésekre keressük a választ — a távolság talán nem is olyan leküzdhetetlen.

BALÁZS KATALIN

(Szerkesztette Kalmár Éva, Noran Kiadó, Budapest, 2008, 486 oldal, 3990 Ft)

SALMAN RUSHDIE: *Sálímár bobóc*

Salman Rushdie egyszerre elszennvedője és haszonélvezője a *Sátáni versek* című regénye kapcsán kirobbant félreértéseknek és a szerzőt elítélő iráni rendelkezésnek. Jóllehet a mindent felfedő sajtó jóvoltából még a hétköznapi hírlapolvasó is tisztában volt vele, hogy az „üldözött sorsú” szerző egy wiltshire-i tanyán „bujdosik”, az Angliában nagy számban élő muszlim közösség soraiból vagy a Közel-Keleten kiképzett terroristák közül évekig senki sem akadt, aki leszámolt volna a gyűlölt szerzővel. Jelen recenzió nyilván nem foglalkozhat azzal a kérdéssel, mennyiben volt indokoltnak tekinthető az iszlám-hívők haragja — indokolt volt —, ám mivel Rushdie a fundamentalizmus és a

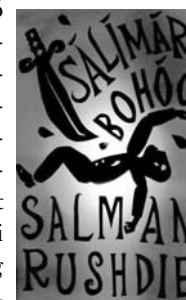
terrorizmus lélektanát és problematikáját *Sálímár bobóc* című legfrissebb regényében is feszegeti, a történet háttérszárait nem hagyhatam említés nélkül.

A „meghurcoltatás” sebeit a szerző oly módon szublimálja, hogy a *Sátáni versek* — ez esetben nem csak a skandallum okán nagy példányszámban eladott sikerregény — jól bevált tematikáját újralátogatja: a *Sátáni versek* sikerére alapozva, mintegy annak folytatásaként, ugyanazon stílusban, ugyanazon az elbeszélői hangon, hasonló szerkesztési elveket követve, nagyon hasonló tartalommal, ugyanolyan módon összegyűrt alpanyaggal dolgozik, ám az eredetileg 2005-ben megjelent *Sálímár bobóc* nem közelíti meg a *Sátáni versek*, s még kevésbé az 1969 óta odaítélt Booker-díj negyedszázados fennállása során a legjobb díjazottnak tartott *Az éjfél gyermekei* című regény színvonalát. Rushdie tehát sikert igyekszik kovácsolni az egyszer már bevált sablon felhasználásával, de — mivel a New York-i közéletben a nyilvánosság előtt szereplő szerzőt ezúttal semmilyen vélt vagy valós veszély nem fenyegeti — az író felett nem tornyosulnak viharfelhők, amelyek leplet kerítenének a *Sálímár bobóc* hiányosságaira.

Dramaturgiaiilag elhibázottnak tűnik, hogy a regény elején — a

nagykövet meggyilkolásának eseménye által — felcigázott olvasónak több száz oldalon át várnia kell a kezdő szál folytatására, hiszen a narrátor a múlt egyre mélyebb rétegeibe vonja be őt, ám ezek a múltbeli események sehol sem olyan feszültséggel telítettek, mint a regény első oldalai. A cselekményszövés hibája folytán a regény az első fejezetet követően „leül”, és gyakorlatilag végtelen hosszúnak tűnő, tekervényes és érdektelennek tetsző eseménysor után jutunk el addig a pontig, ahonnan a kezdetekben megpendített feszültség továbbvihető. Ezen kívül a végtelenített cselekményszál gyakran hiteltelenül véletlenszerű, lektűr szintű meglepetésekre épít. A regény egyik-másik szereplője olyan történelmi léptékű változások előidézője, sőt motorja, amelyek a narrátor cinikus-ironikus hangvételét figyelembe véve nem is meszeszerűnek, sokkal inkább kisiskolásan naivnak hatnak. Gondolok itt a nagykövet csodás megmenekülésére a vesztegár alatti Párizsból, találkozására de Gaulle tábornokkal Londonban, vagy Sálímár szökésére a szigorúan ellenőrzött kaliforniai fegyintézetből.

Az az olvasó azonban, aki Rushdie fanyar humorát, szarkazmusát, személytelen, tárgyától érzelmileg távolságot tartó narrátorát korábban

élvezte — mivel a *Sálímár*-ban hasonló étkeket kínál fel a szerző — ezt a regényt is élvezettel olvassa majd, ám végül mégiscsak felemás érzésekkel kell letennie, hisz rá fog ismerni ugyan az ismerős Rushdie-ra, de *Az éjjeli gyermekeiben* vagy a *Sátáni versekben* érintett metafizikai, filozofikus szálak itt nem fejtődnek fel. Felvetődnek ugyan egy-egy mondat erejéig a középpont és a periféria, a marginalizáltság, a szétesés és a harmónia, az ártalmas „jó világ” alap gondolatai, de a felvetésen túl sem direkt módon, sem a cselekmény által illusztráltan nem szembesülünk e problémák továbbfejlésztésével. Ilyen értelemben a *Sálímárt* csak annyi választja el a tucatregénytől, hogy szerzője a magyar irodalom elfogadott, sőt ünnepelet képviselője, de önisméltásnak tekinthető legújabb regényében csupán árnyéka korábbi önmagának.

TÁRNOK ATTILA

(*Fordította Greskovits Endre,*
Ulpius-báz Kiadó, Budapest, 2007,
534 oldal, 3999 Ft)

LJUDMILA ULICKAJA:
Odaadó hívetek,
Surik

Tegyük fel, hogy a nők szolgálatkész, szelíd, odaadó, önfeláldozó

férfiakra vágnak, találjunk ki egy ilyen férfit, és jó természettudóshoz méltón kísérreljük meg végtelen helyzetekben vizsgálni viselkedését, majd dokumentáljuk a kísérletet. Ljudmila Ulickaja eszerint a recept szerint járt el, s az eredmény: egy fiatal férfi története, aki ugyan szolgálatkész, szelíd, odaadó és önfeláldozó, ugyanakkor mégsem kimondottan rokonszenves. A biológusból érett fejfel szépíróvá avasztált orosz író regénye valóban egy végtelenig vitt kísérlet eredménye. Főhőse, a nők szolgálatában álló, azok igényeit a legmesszebbmenőkig kielégíteni igyekvő, egyekben meglehetősen középszerű Surik önfeladása révén olyan valószínűtlennek tűnik fel előttünk, mint például Dosztojevszkij Miskin hercege — nehezen eldönthető személyét illetően, hogy szent vagy éppenséggel balfácán (ahogy ezt a dilemmát Surik első szerelme eléggé kategorikusan felvázolja).

A Dosztojevszkijhez ívelő párhuzam akár erőltetettnek is tűnhet, ugyanakkor Ulickaja prózája, világlátása nehezen függetleníthető (és nem is kell függetlenítenünk) az orosz irodalom nagy hagyományaitól, így elsősorban magától Dosztojevszkijtől és persze Csehovtól. Ez eléggé kézenfekvő és gyakran emlegetett megállapítás, ugyanakkor — még ha talán merésznek is hat a kijelentés — *Odaadó hívetek, Surik* című új regényével Ulickaja méltó-